
Kapitola 4: Ekonomické důsledky daní

Cíl kapitoly: Cílem kapitoly je definovat a posoudit ekonomické důsledky daní. Dílčím cílem je zamyslet se nad daňovými principy a jejich aktuální aplikací v českém daňovém systému. Dalším dílčím cílem je nastínit faktory ovlivňující velikost daňových výnosů. Tyto poznatky jsou opět doplněny o aktuální situaci panující v České republice.

Klíčové pojmy: Spravedlnost, Lorenzova křivka, efektivnost, důchodový efekt, substituční efekt, daňové břemeno, Ramseyovo pravidlo, Lafferova křivka, daňová kvóta, den daňové svobody, daňový přesun, daňový únik.

4.1 Daňové principy

Jako první se daňovými principy zabýval Smith a pojednával o nich ve svých daňových kánonech. Tento definoval následující daňové principy:

- spravedlnost
- pohodlnost pro poplatníka (vybírat daně tehdy, kdy se to poplatníkovi nejvíce hodí)
- určitost a průhlednost (zahrnuje rovněž požadavek na daňovou jistotu)
- úspornost (obsahuje požadavek na efektivnost).⁹⁴

Současné základní daňové principy vychází z funkcí veřejných financí, tedy požadavek na efektivnost, spravedlnost a makroekonomickou stabilitu (někdy též označovanou za makroekonomickou pružnost). K těmto třem základním principům se dále přidává princip perfektnosti a politické průhlednosti a daňových stimulů.⁹⁵

Spravedlnost je v daňové teorii vnímána z dvojího pohledu. Prvně se jedná o schopnost poplatníka platit daň, ale rovněž by mělo být přihlíženo

---

⁹⁴ Tomášková, E. *Veřejné finance*. Brno: Masarykova univerzita, 2006.

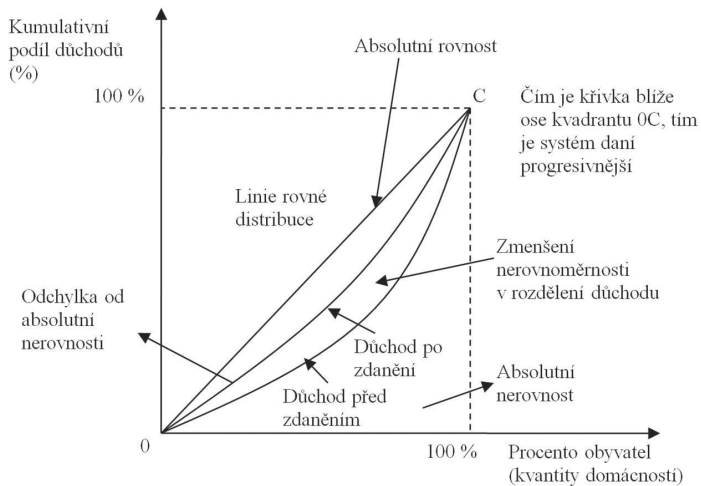
⁹⁵ Kubátová, K. *Daňová teorie: úvod do problematiky*. Praha: ASPI, a.s., 2006.

k užitku, který poplatníkovi ze zdanění plyne. Rozeznáváme tak dva druhy spravedlnosti:

- horizontální spravedlnost - v sobě zahrnuje požadavek, že poplatníci se stejnou schopností platit daň by měli státu odvádět stejně, bez ohledu na věk, rasu, pohlaví apod.
- vertikální spravedlnost je pak založena na tom, že poplatník s větší schopností platit daň, by měl platit vyšší daň než poplatník s nižší schopností platit daň. Vertikální spravedlnost doporučuje používat mírně progresivní sazby daně. Výrazná progresse se nedoporučuje, protože se předpokládá, že by jejím zavedením mohlo dojít k stimulaci poplatníka a poklesu celkového daňového výnosu.

Vliv progresivního zdanění znázorňuje tzv. Lorenzova křivka, viz Obrázek 16. Křivka ukazuje vztah mezi absolutní rovností, absolutní nerovností a skutečnou nerovností v rozdělení bohatství. Jinak řečeno, např. 40 % domácností s nízkým příjmem dostává 25 % důchodu. Absolutní rovnost pak platí tehdy, pokud všechny domácnosti dostávají stejný důchod, v grafu je vyznačena přímkou dokonalé rovnosti. Absolutní nerovnost je pak stav, kdy jedna domácnost dostává v ekonomice všechny příjmy, a ostatní nic nedostávají.

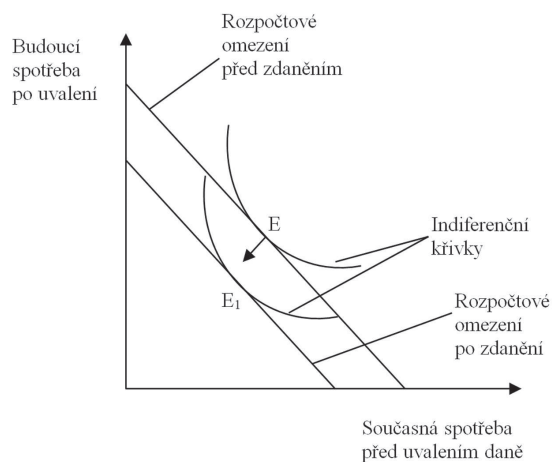
Obrázek 16: Lorenzova křivka

Zdroj: Peková, J. *Veřejné finance – úvod do problematiky*. Praha: ASPI, a. s., 2005.

Úspornost nebo též efektivnost daní je založena na předpokladu, že daně nebudou ve společnosti způsobovat velké distorze v cenách a užítku. Tedy neměly by být výrazné rozdíly v ceně a užítku u produktu zatíženého a nezatíženého daní. Náklady distorze zahrnují náklady na vyhnutí se dani a náklady na přesun spotřeby na méně zdaněný substitut. Nedistorzní daně jsou např. paušální daně, u kterých nedochází k substituci, způsobují pouze důchodový efekt (např. DPH). Mají za následek rozpočtové omezení poplatníka, viz Obrázek 17.

Obrázek 17: Důchodový efekt

Zdroj: Peková, J. *Věřejné finance – úvod do problematiky*. Praha: ASPI, a. s., 2005.

Distorzní daně pak kromě důchodového efektu ovlivňují i chování poplatníka a způsobují rovněž substituční efekt (např. spotřební daně). Substituční efekt je spojený se změnou preferencí plátce daně ve vztahu se změnou mezního užítku a způsobuje újmu jak poplatníku daně (pocit menšího užítku z výrobku či finanční ztráta apod.), tak rovněž státu, který bude mít menší objem daňových výnosů, viz Obrázek 18.